

справах певних категорій (наприклад, якщо стороною є центральний орган державної влади).

Таким чином, порядок розгляду адміністративних справ за участю працівників ОВС в Україні відрізняється від усіх проаналізованих порядків, проте є значно наближеним до порядку розгляду таких справ у Німеччині та Польщі. Водночас, в Україні інститут адміністративного судочинства тільки розвивається, що обумовлює наявність кола протиріч між законодавчими актами та КАС України, а також відсутність єдності судової практики, з огляду на що подальші дослідження мають бути спрямовані на пошук шляхів вдосконалення чинного законодавства України та узгодження судової практики з розгляду адміністративних спорів за участю ОВС з урахуванням зарубіжного досвіду.

Список використаних джерел

1. Коліушко І.Б. Адміністративна юстиція: європейський досвід і пропозиції для України / І.Б. Коліушко, Р.О. Куйбіда – авт.-упоряд. — К.: Факт, 2003. — 146 с.
2. Битяк Ю. Становлення та шляхи забезпечення доступності правосуддя в адміністративному судочинстві / Ю. Битяк // Вісник академії правових наук України. — 2003. — № 1. — С. 51 – 60.
3. Адміністративне судочинство України : підручник / О.М. Пасенюк (кер. авт. кол.), О.Н. Панченко, В.Б. Авер'янов [та ін.] ; за заг. ред. О.М. Пасенюка. — К.: Юрінком Інтер, 2009. — 672 с.
4. Статус поліції : міжнародні стандарти і зарубіжне законодавство / за заг. редакцією О.А. Банчука. — К.: Москаленко О.М., 2013. — 588 с.
5. Адміністративні процедури і адміністративне судочинство в Німеччині : Збірник матеріалів № 2 / Штефан Хюльсхорстер (керівник Представництва Німецького Фонду міжнародного правового співробітництва в Україні). — Київ, 2006. — 180 с.
6. Кодекс адміністративного судочинства України : Кодекс України від 06 липня 2005 р. // Урядовий кур'єр. — 2005. — № 08. — Ст. 153.
7. Тихомиров Л.В. Юридическая энциклопедия / Л.В. Тихомиров, М.Ю. Тихомиров; под ред. М.Ю. Тихомирова. — М.: Юринформцентр, 1997. — 526 с.
8. Dien F. Maintien de l'Ordre et defense : Preparation au concours d'admission a l'ecole de formation des officiers de gendarmerie / F. Dien // Centre de documentation. — Paris. — 1996.
9. Юнін О.С. Особливості адміністративної діяльності поліції Великобританії та Франції / О.С. Юнін // Вісник академії праці і соціальних відносин. Серія : Право та державне управління. — 2013. — № 1. — С. 143 – 147.
10. Девольве П. Адміністративне право / Переклад з франц. В. Матенчука. — К.: Конус – Ю, 2008. — 168 с.
11. Віт'є Ж. Адміністративна юстиція / Переклад з франц. А. Корнійчука. — К.: Конус–Ю, 2008. — 160 с.
12. Коломoeць Т.О. Адміністративне судочинство : підручник / Т.О. Коломoeць – заг. ред.; Запорізький національний університет. — К.: Істина, 2009. — 252 с.
13. Візит делегації представників адміністративного судочинства Вінниччини до Республіки Польща [Електронний ресурс] // Вінницький апеляційний адміністративний суд : офіційний веб-портал. — Режим доступу: http://www.vaas.gov.ua/?action=menu&id_menu=176&type=1&module=0. — Назва з екрану.

ПИТАННЯ СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ «ПІДПРИЄМСТВО», «ФІРМА», «БІЗНЕС», «КОМПАНІЯ» ТА «ОРГАНІЗАЦІЯ» В СОЦІОЛОГО-ПРАВОВОМУ ТА ЕКОНОМІЧНОМУ АСПЕКТІ

Шишовська О.О.

(аспірантка Львівського університету бізнесу та права)

Анотація. В процесі вивчення основних тверджень «підприємство», «фірма», «бізнес», «компанія» та «організація» зроблено висновок, що поняття «фірма» і «бізнес» є різними та ототожнювати їх ні в якому разі не можна, оскільки трактування «фірма» та «бізнес» – поняття набагато ширші ніж «підприємство». Доведено, що поняття «підприємство», «компанія» та «організація» є тотожними, так як найбільш наближені за значенням та суттю одне до одного.

Ключові слова: фірма, бізнес, компанія, організація

Abstract. In the study of basic statements "company", "Company", "business", "company" and "organization" concluded that the term "company" and "business" are different and identify them in any case can not, because interpretation "firm" and "business" - the concept is much broader than the "company". It has been

proved that the term "company", "company" and "organization" are identical, as the closest in meaning and essence of each other.

Keywords: *company, business, company, organization*

Аннотація. *В процесі изучения основних понять «предприятие», «фирма», «бизнес», «компания» и «организация» сделан вывод, что понятие «фирма» и «бизнес» различны и отождествлять их ни в коем случае нельзя, поскольку трактовка «фирма» и «бизнес» - понятие гораздо шире чем «предприятие». Доказано, что понятие «предприятие», «компания» и «организация» тождественны, так как наиболее близкие по значению и сути друг к другу.*

Ключевые слова: *фирма, бизнес, компания, организация.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими практичними завданнями. Становлення і розвиток сучасного ринку не тільки відкриває перспективи в плані економічної взаємодії, а й вносить в усталену вітчизняну термінологію ряд понять. Одне з таких понять – підприємство. На сьогодні це поняття ототожнюють із наступними: «фірма», «бизнес», «компания» та «организация». Для дослідження правильності його застосування спробуємо вивчити суть цих понять та окремі з них відокремимо чи ототожнимо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з даної проблеми. Проблеми розвитку підприємства вивчали багато вітчизняних та зарубіжних учених, серед яких на особливу увагу заслуговують праці Полюги Л.М., Воробйова Є. М., Гриценко А.А., Костицького В.В., Лісовицького В.М., Соболева В.М, Осовської Г.В. Осовського О.А., Оганяна Г.А., Паламарчука В.О., Румянцева А.П., Гетьмана О.О., Шаповала В.М. та ін. Проте для обґрунтування динаміки розвитку підприємств насамперед доцільно детально вивчити можливості ототожнення понять «підприємство», «фірма», «бизнес», «компания» та «организация». Актуальність і своєчасність проведення аналізу цих тверджень необхідне для точного та чіткого застосування у наукових дослідженнях, а також у правотворчій .

Формулювання цілей дослідження. Основною метою написання даної статті є вивчення відокремлення та ототожнення понять «підприємство», «фірма», «бизнес», «компания» та «организация» в правовому та економічному аспекті.

Виклад основних результатів та їх обґрунтування. Поняття «підприємство» є досить складним з точки зору його ототожнення, оскільки окремі вчені надають йому ряд синонімів. Найчастіше поняття «підприємство» ототожнюється з такими поняттями як «фірма», «бизнес», «компания» та «организация». Хоча у словнику Полюги Л. ці поняття є синонімами: підприємство (окрема виробнича установа) виробництво, (кількох підприємств) фірма [9].

Щодо ототожнення поняття «підприємство» та «фірма», на нашу думку, є зовсім не коректним. Фірма - це найменування, під яким підприємства (або їх об'єднання) виступають в господарській діяльності як самостійного господарюючого суб'єкта [6]. Термін «фірма» досить часто повторюється і в економічній літературі, і в побуті. Між тим у законодавстві України такої категорії немає взагалі. На Заході в економічній практиці термін «фірма» вживається як узагальнююче, ширше поняття, що може включати ряд підприємств та виробництв. Окрім того, фірмою називають і різні багатопрофільні компанії й організації, що мають на меті комерційні цілі. Сам термін «фірма» походить від італійського «*firmе*» - підтверджуючий підпис на документі [3].

На відміну від поняття «фірма», «підприємство» – це організаційно-правова одиниця, що здійснює комерційну діяльність з виробництва та продажу товарів, надання послуг. Як правило, мова йде про великі компанії, що займають серйозне місце на ринку. До складу підприємства входить значний обсяг активів, включаючи нерухомість, засоби виробництва, дебіторська та кредиторська заборгованість, фінансові кошти і виняткові права. Крім того, підприємство є основною ланкою господарства країни і в Україні здійснює свою діяльність згідно Закону України “Про підприємства в Україні” (1991 рік). Згідно із Законом, підприємство – це самостійний господарюючий суб'єкт, який має права юридичної особи та здійснює виробничу, науково-дослідницьку та комерційну діяльність з метою одержання прибутку.

Підприємство здійснює свою діяльність згідно таких принципів госпрозрахунку:
оперативно-виробнича самостійність
самоокупність (самостійне покриття витрат діяльності)
самофінансування (підприємство самостійно заробляє кошти для розвитку)
матеріальна відповідальність і зацікавленість в кращих кінцевих результатах роботи (одержання прибутку).

Отже, підприємство є первинною технологічною осередком, в якій завершується певний технологічний цикл. Підприємство - це господарська ланка, в рамках якої здійснюється з'єднання чинників виробництва для створення товарів і послуг. Якщо підприємство має власні інтереси і є юридичною особою, то воно - фірма. Якщо ні, значить, воно - частина фірми. Таким чином, поняття "фірма" ширше ніж поняття "підприємство". Фірмою можна назвати будь-який суб'єкт господарювання, підприємством – лише ті організації, які володіють значним обсягом активів (нерухомість, фінанси, оборотні кошти і т.д.).

Щодо ототожнення поняття «підприємство» і «бізнес», то тут також є певні сумніви. Бізнес, як і підприємницька діяльність, ділиться по розмірах своєї реалізації на великий, середній і малий. Вони відрізняються істотно і в обсягах виробництва, і в розмірах основних фондів, і в трудових і фінансових ресурсах. Великий бізнес - це одна з основ сучасної економіки, а дрібне і середнє підприємництво - важливий показник її стану і розвитку.

Підприємство - самостійний господарюючий статусний суб'єкт, який має права юридичної особи та здійснює виробничу, науково-дослідницьку і комерційну діяльність з метою одержання відповідного прибутку (доходу). У ст. 5 Закону України "Про підприємництво" визначено основні принципи підприємницької діяльності: вільний вибір видів діяльності; залучення на добровільних засадах до здійснення підприємницької діяльності майна та коштів юридичних осіб і громадян; самостійне формування програми діяльності та вибір постачальників і споживачів продукції, встановлення цін згідно з законодавством; вільне наймання працівників; залучення і використання матеріально-технічних, фінансових, трудових, природних та інших видів ресурсів, використання яких не заборонене законодавством; розпорядження на свій розсуд доходом після внесення платежів, встановлених законодавством; самостійне здійснення підприємцем — юридичною особою зовнішньоекономічної діяльності, використання належної йому валютної виручки на свій розсуд [4].

Бізнес – це вид суспільно-значимої діяльності, це – справа, ділова активність, спрямована на вирішення завдань, пов'язаних в кінцевому рахунку із виробництвом товарів та здійсненням на ринку операцій обміну товарів і послуг між економічними суб'єктами ринку, з використанням форм та методів конкретної діяльності, які склалися в ринковій практиці. Бізнес робиться заради одержання доходу (прибутку) від результатів діяльності у найрізноманітніших сферах – виробництві і торгівлі товарами та послугами, банківській та страховій справах, при проведенні транспортних, орендних і багато інших операцій як видів діяльності. Бізнес - поняття більш широке, ніж підприємницька діяльність, оскільки до бізнесу відноситься здійснення будь-яких одноразових комерційних угод в будь-якій сфері діяльності, які направлені на одержання доходу [7].

Бізнес - це сукупність ділових відносин, що склалися для задоволення потреб суспільства. Суб'єктами бізнесу є:

- безпосередньо підприємці, тобто особи, що займаються підприємницькою діяльністю, їх ділова зацікавленість реалізується через виробництво і продаж продукції, надання послуг тощо;
- колективи підприємців і підприємницькі асоціації;
- індивідуальні та колективні споживачі (так званий споживчий бізнес);
- працівники, трудова діяльність яких здійснюється за найманням на контрактній або іншій основі;

- державні структури, ділова зацікавленість яких зумовлена потребою у виконанні пріоритетних загальнодержавних науково-технічних програм, як правило, капіталомістких [8].

Отже, як соціолого-правовий, так і економічний аналіз змісту цих двох вищевказаних понять виключає можливість їх ототожнення.

Визначення «підприємство» синонімом «компанія» зустрічається, насамперед, у працях зарубіжних авторів [13], і в такому разі ототожнення двох понять є виправданим. У вітчизняній економіці термін «компанія», частіше за все застосовується задля означення великих об'єднань юридичних та фізичних осіб (підприємців), як правило, у формі акціонерних товариств. А тому термін «компанія» набуває специфічності, і заміна ним поняття «підприємство» має бути виваженою та обґрунтованою [5]. Вивчаючи питання ототожнення поняття «організація» та «підприємство» зазначимо, що термін «організація» має декілька значень. Його трактують як внутрішню впорядкованість, узгодженість взаємозалежних елементів цілого (системи); сукупність процесів або дій, що забезпечують досягнення цілей системи. Якщо і займатися вивченням синонімів та в даному випадку організацію потрібно розглядати об'єднання людей, спільна діяльність яких спрямована на реалізацію встановлених програм на основі певних правил і процедур. Федулова Л. су навчальному посібнику «Менеджмент організацій» доводить, що організаціями є фірми (економічні суб'єкти), профспілки, політичні партії, університети, неприбуткові організації, державні установи чи органи місцевого самоврядування й безліч інших "одиниць координації, які мають певні межі й функціонують для досягнення мети або кількох цілей, що їх поділяють її члени-учасники" [12].

Найпоширенішим є визначення підприємства, яке нормативно підтверджене Законом України «Про підприємства в Україні» (стаття 2) та має наступний вигляд трактування «підприємство – самостійний господарюючий статутний суб'єкт, який має права юридичної особи та здійснює виробничу, науково-дослідницьку і комерційну діяльність з метою одержання відповідного прибутку (доходу)». Підприємство має самостійний баланс, поточні та вкладні (депозитні) рахунки в установах банків, печатку зі своїм найменуванням, а також знак для товарів і послуг.

Крім того, у статті 62 Господарського кодексу України зазначено, що підприємство – це самостійний суб'єкт господарювання, створений компетентним органом державної влади або органом місцевого самоврядування, або іншими суб'єктами для задоволення суспільних та особистих потреб шляхом систематичного здійснення виробничої, науково-дослідної, торговельної, іншої господарської діяльності [2].

Підприємство як складну, відкриту, соціально-технічну та фінансово-економічну систему з національною економікою пов'язує рух матеріальних, фінансових та інформаційних ресурсів або багато взаємопов'язаних матеріальних, фінансових та інформаційних потоків, які проходять через підприємство і його господарське (зовнішнє) середовище характеризує у своїх працях [12]. Вчений доводить, що стимулом для створення підприємства є одержання прибутку і використання його для задоволення суспільних та особистих потреб. Підприємства є головними товаровиробниками, які визначають ділову активність національної економіки. Від ефективності їхньої господарської діяльності залежать темпи економічного зростання і добробут населення країни.

Як правило, підприємство розглядається як єдність майна, прав та обов'язків, а також відносин, що склалися з іншими суб'єктами господарювання. Що стосується визначення підприємства як організаційної форми господарювання, в переважній більшості є погляд на нього як на майно відокремлену господарську одиницю, призначену для вирішення виробничих завдань, досягнення поставлених господарських цілей і здатну до самовідтворення (забезпечення свого життєвого циклу).

Щоб виділити підприємство з інших форм організації діяльності, розглядатимемо його в подальшому як самостійний господарюючий суб'єкт для виробництва продукції,

виконання робіт і надання послуг з метою задоволення суспільних потреб і отримання прибутку. Таким чином, підприємство характеризується досягнення мети - отримання прибутку і пов'язаної з ним товарно-грошовою форми процесу і результатів виробництва.

Виділимо основні ознаки підприємства:

1) виробничо-технічна єдність підприємства визначається спільністю призначення продукції (послуг) або спільністю процесів її виробництва. Вона визначає єдину систему технічної документації, загальну технічну політику окремих ланок підприємства тощо;

2) економічна єдність підприємства проявляється в єдності плану, обліку, спільності матеріальних, технічних і фінансових ресурсів, економічних результатів роботи і єдиної системи стимулювання;

3) організаційна єдність підприємства передбачає наявність єдиного колективу, єдиної адміністрації і управління виробництвом, загальної системи їх обслуговування, визначає загальну відповідальність за здійснювану діяльність [1];

4) юридичний статус (місце в реєстраційному списку суб'єктів підприємницької діяльності, наявність обособленого майна і вигляді основних фондів, обігових коштів, правоздатність і дієздатність, можливість нести відповідальність своїм майном (деліктоздатність));

Отже, провівши дослідження та узагальнення паралелей між визначеннями «підприємство», «фірма», «бізнес», «компанія» та «організація» можемо стверджувати, що у нашому дослідженні ми ототожнимо поняття «підприємство», «компанія» та «організація», які є найбільш наближеними одне до одного.

Для подальшого обґрунтування поняття підприємство виділимо його основні риси (рис. 1)

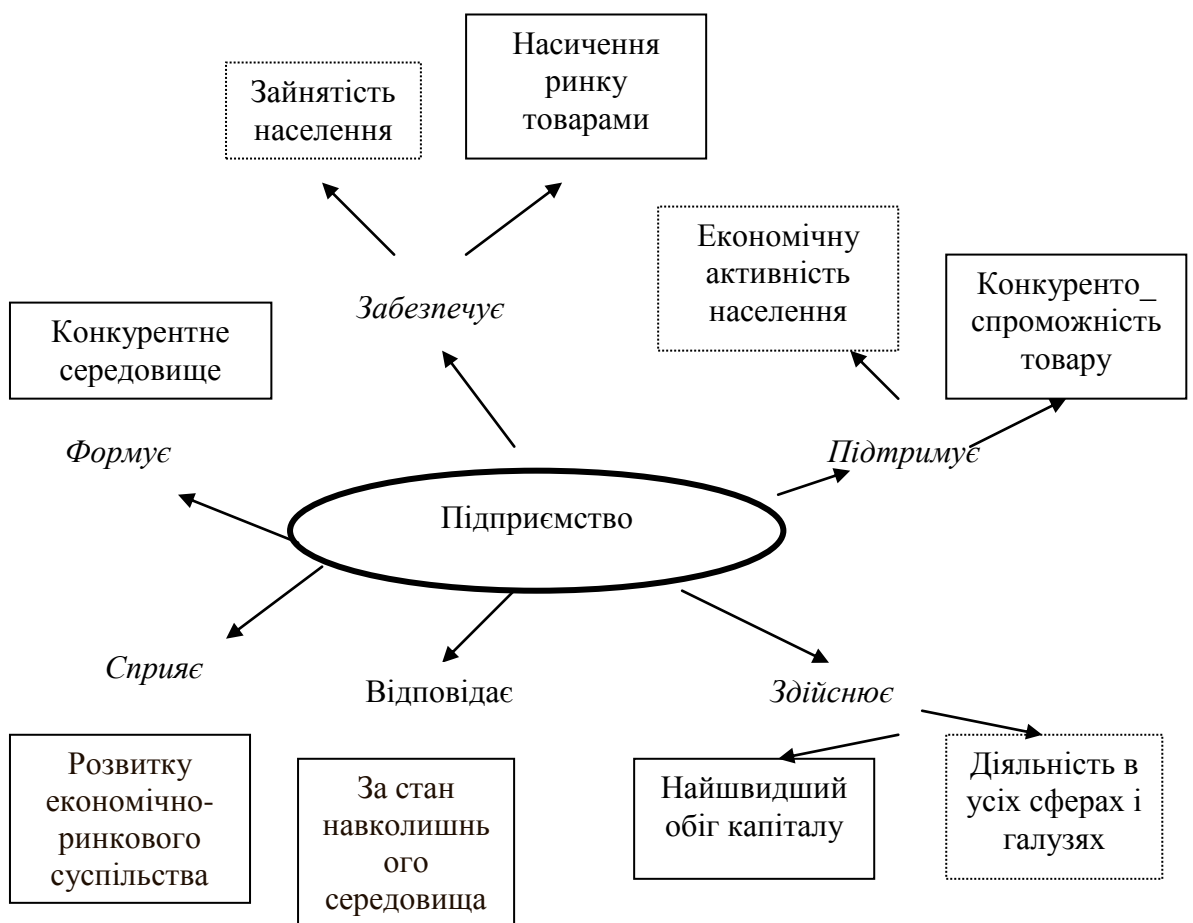

Рис. 1. Основні риси функціонування підприємства в сучасних умовах*

*Систематизовано автором

Серед основних рис підприємства можна виділити наступні.

1. Організаційна єдність передбачає насамперед злагоджений механізм діяльності, який дозволяє ефективно функціонувати в рамках ринкової економіки.

2. Будь-яке підприємство повинно мати наявності комплекс необхідних ресурсів, за допомогою яких буде здійснюватися виробництво заданих товарів і послуг, це:

- природні ресурси;
- матеріальні ресурси
- трудові ресурси
- підприємницький ресурс, або здатність до підприємництва.

3. Кожне підприємство має у своїй власності відокремлене майно. Крім того, вкрай важливо наявність економічної самостійності. Таким чином, підприємство «саме» визначає що виробляти, де і в яких кількостях.

4. Економічна відповідальність підприємства - обов'язок відповідати за всіма зобов'язаннями перед інвесторами, кредиторами та споживачами.

5. У господарському обороті підприємство виступає від власного імені, оскільки має власний баланс, бізнес-план, а також рахунок в банку. Завдання підприємства:

- стабільне отримання прибутку, що дає можливість подальшого розвитку і перетворення, впровадження технологій і використання нових методів виробництва;

- забезпечення споживача якісною продукцією і в достатній кількості.

Найголовніше, щоб на ринку товарів і послуг так чи інакше спостерігалось рівновагу попиту і пропозиції, щоб підприємство цілком і повністю задовольняло споживчий попит;

- забезпечення персоналу своєчасної та гідною заробітною платою. Крім того, повинна діяти система надбавок, премій та існувати можливість професійного зростання, що само по собі стимулює працівників до високого результату. Підприємство має також забезпечити сприятливі умови праці для своїх працівників [10].

6. Кожне підприємство має статус юридичної особи, внесено у державний реєстр, сплачує податки, виступає в правових відносинах від свого імені, несе відповідальність, наприклад, за дотримання норм екологічного законодавства.

Висновки та перспективи подальших розвідок у цьому напрямку. В процесі вивчення основних тверджень «підприємство», «фірма», «бізнес», «компанія» та «організація» ми дійшли висновку, що поняття «фірма» і «бізнес» є різними та ототожнювати їх ні в якому разі не можна, оскільки трактування «фірма» та «бізнес» – поняття наваго ширші ніж "підприємство". В результаті досліджень можемо стверджувати, що у нашому випадку ми ототожнюємо поняття «підприємство», «компанія» та «організація», які є найбільш наближеними за значенням та суттю одне до одного.

Список використаних джерел

1. Гетьман О. О. Економіка підприємства: Навч. посіб. / Гетьман О. О., Шаповал В. М. - 2-ге видання. — К. : Центр учбо- вої літератури, 2010. — 488 с.
2. Господарський кодекс України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
3. Економічна теорія : пос. / [Воробйов С. М., Гриценко А. А., Лісовицький В. М. та ін. / Під загальною редакцією Воробйова С. М. – Харків-Київ, 2003. - 704 с.
4. Закон України "Про підприємництво" [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/698-12>
5. Кретова А.Ю. Характерні ознаки підприємства як соціально- економічного феномену [Електронний ресурс]. / Кретова А.Ю. - Режим доступу: <http://dspace.nbuu.gov.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/64812/23-Kretova.pdf?sequence=1>
6. Левкина С.В. Шпаргалка з мікроекономіки [Електронний ресурс] / Левкина С.В. – Режим доступу: <http://epi.cc.ua/shpargalka-mikroekonomika.html>.
7. Осовська Г.В. Основи менеджменту : Навч. пос. / Осовська Г.В., Осовський О.А. // К.: "Кондор", 2006.- 664 с.

8. Політична економія: Навч. посіб. / Г. А. Оганян, В. О. Паламарчук, А. П. Румянцев та ін.; За заг. ред. Г. А. Оганяна. — К.: МАУП, 2003. — 520 с.
9. Полюга Л. М. Словник українських морфем / Полюга Л. М. — Львів: Світ, 2001. — 448 с.
10. Тюрина А.Д Теория организации [Електронний ресурс] / Тюрина А.Д. – Режим доступу: <http://be5.biz/ekonomika/o001/toc.htm>
11. Федоренко В.Г. Основи менеджменту: Підручник / В.Г. Федоренко. – К.: «Алерта», 2007. – 420 с.
12. Федулова Л. Менеджмент організацій [Електронний ресурс]. / Федулова Л. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [I.http://libfree.com/128994688-menedzhmentmenedzhment_organizatsiy_fedulova_l_i.html](http://libfree.com/128994688-menedzhmentmenedzhment_organizatsiy_fedulova_l_i.html)
13. Шнейдер А. Эволюция компаний / А. Шнейдер // Менеджмент и менеджер. – 2003. – № 6. – С. 4-11.

ЕВОЛЮЦІЯ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ ТА МЕХАНІЗМ ОПОДАТКУВАННЯ В АРАБСЬКОМУ ХАЛІФАТІ В СЕРЕДИНІ VII СТОЛІТТЯ

Явтушенко О.В.

(студент I курсу юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка)

***Анотація.** У статті розглядаються особливості формування та реалізації податкової політики Арабського халіфату в середині VII ст. Досліджується специфіка ісламського податкового механізму, сутність та значення окремих видів податків як засобу консолідації населення Халіфату. Показана динаміка розвитку ісламського податкового механізму на прикладі впровадження системи складного багатоступеневого оподаткування.*

***Ключові слова:** Арабський халіфат, джиз'я, мусульманське право, оподаткування, харадж, шаріат.*

Yavtushenko Olexander Evolution of tax policy and taxation mechanism in the arab caliphate in the middle of vii century

***Relevance.** The taxation mechanism, which appeared in the early Arab Caliphate, laid the foundations of all Muslim tax systems. Such basic principles are actual for these jurisdictions till nowadays. The proposed problem has been very little studied in domestic and international historiography. This justifies the relevance of this topic.*

***Purpose.** To explore the features of the formation and implementation of tax policy, taxation of the population of the Caliphate in the middle of VII century. To explore the consequences of state policy in this sphere from the point of the fiscal and economic effectiveness of early Arabic tax mechanism. The main purpose is to prove that the taxation policy contributed to the consolidation of the population of the Caliphate.*

***Statement of material.** The period between 632-661 AD in international historiography got the name of Rashidun ("Right") Caliphate. The taxation mechanism, policy and basic principles of financial legislation were formed during this period of time. At that time, there were 4 main types of taxes in the Arab Caliphate – zakat and ushr (for Muslims), kharaj and jizya (for non-Muslims, except pagans). The most favorable financial and administrative conditions were created for Muslims. It led to the beginning of turning the people of the Caliphate to Islam in large numbers.*

***Results.** The financial policy of the Rashidun ("Right") Caliphate contributed to the short-term consolidation of its population. In the long term, it contributed to the growth of social conflicts between "early" and "late" Muslims. The Arab Caliphate was the first Middle Age country which introduced a complex multi-stage tax system. Such an approach contributed to a more efficient distribution of money resources and caused the increasing of the state's treasury revenues.*

Постановка проблеми. Податкова політика як одна з основ державної податкової системи, що значним чином визначає вектор соціально-економічного розвитку держави в цілому та є індикатором ефективності держави як регулятора соціально-економічних процесів зокрема, в умовах її динамічного розвитку на початкових етапах формування арабської державності породжує необхідність детального дослідження цього питання. Особливості оподаткування різних груп населення за релігійно-конфесійним цензом в Арабському халіфаті 632 – 661 рр. становлять значний науковий інтерес та мають велике значення в дослідженні не тільки історії податкового права країн Близького Сходу, але й дають змогу простежити за внутрішньою структурою особливого механізму консолідації